

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

УДК 821.161.82

Го Юаньпен

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ХУДОЖНІЙ СВІТ ІРИНИ ЖИЛЕНКО (НА МАТЕРІАЛІ ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ, ОПУБЛІКОВАНИХ У ЖУРНАЛІ «ДНІПРО» У 1960-Х РОКАХ)

У статті розглянуто ліричні твори Ірини Жиленко, опубліковані в 1960-х роках у журналі «Дніпро», досліджено їхні основні мотиви, змістове наповнення й особливості ідіостилю автора. Проаналізовано семантику ключових образів і палітру кольорів, що слугують увиразненню ідейного задуму віршів. Установлено, що Ірина Жиленко, поєднуючи високе і буденне, вдаючись до метафори й фантазії, показала внутрішній світ жінки – березині дому, матері й поетеси, відтворила світ, сповнений любові й радості, в якому людина перебуває в гармонії із природою. Віршам І. Жиленко властиві суб'єктивізм, емоційність і естетизм.

Ключові слова: журнал «Дніпро», шістдесятники, мотиви лірики, іронія, ідіостиль.

Постановка проблеми. У другій половині 1950-х – першій половині 1960-х рр. у літературу прийшла когорта молодих майстрів слова, зокрема: М. Вінграновський, І. Драч, І. Жиленко, В. Коротич, Б. Олійник, В. Симоненко, які хотіли оновити поезію. Митці «прагнули до досягнення громадянських свобод та реалізації національних прав» [17, с. 5], обстоювали загальнолюдські цінності, а не партійні, вводили до своїх віршів нові поняття й образи, пов'язані з розвитком науки й техніки, порушували актуальні проблеми тогочасного суспільства, експериментували з формою поетичних творів і заперечували усталені канони соціалістичного реалізму. Людмила Тарнашинська вказувала на «ego-центризм» поезії митців-шістдесятників, на якому ґрунтувалися такі «художньо-стильові концепти, як інтелектуалізм, полемічність, екзистенціалізм, вітальний естетизм, ліризм, емоційно-рефлекторна розкутість, медитативність, метафоричність, архетипічність» [19, с. 71].

Академічна «Історія української літератури» акцентувала увагу на політичному забарвленні літературних явищ. У зазначеному виданні стверджувалося, що художній доробок митців старшого й молодшого покоління, які творили в 1960-х рр., «об'єднує пафос проникнення в глибинні пласти життя й людської свідомості з метою осягнути

в усій повноті зміст великих, могутніх у своїй єдності слів – «людина», «комуніст»» [12, с. 237].

До провідних поетів-шістдесятників належить Ірина Жиленко, домінантами творчості якої є порушення морально-етичних проблем, «загальнолюдських, понадчасових, питань родинних стосунків» [23], «віра в людину, родинні цінності, пошук та відстоювання справедливості, духовність» [16, с. 18]. Водночас тогочасні «офіційні» літературознавці зазначали, що поезія повинна «прагнути у всій повноті розкрити духовний світ радянської людини, показати велич епохи, створити художню панораму грандіозного будівництва комунізму» [12, с. 236]. Окрім того, відповідно до політичних настанов, особлива увага приділялася посиленню тенденції до реалістичного відтворення дійсності, а також формуванню «ідейно-виховного впливу поезії, збагаченню її актуальними думками й ідеями, правдивому й глибокому відображенню потреб, дум і прагнень сучасної людини» [12, с. 237].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підставу говорити про наявність невеликої кількості наукових праць на цю тематику. Окремі аспекти зазначеної проблематики осмислювали такі літературознавці, як: Г. Грищенко М. Жулинський, К. Сардарян, М. Штолько й ін.

Постановка завдання. Мета статті – здійснити огляд поетичних творів Ірини Жиленко, опублікованих у журналі «Дніпро» й 1960-х рр., осмислити ключові мотиви поезій та особливості ідіостилу автора.

Виклад основного матеріалу. Радянські критики акцентували увагу на байдужому ставленні Ірини Жиленко до питань політики [2]. Проте у «*Homot feriens*» вона так це тлумачила для загалу: «<...> Аполітичною (за окремими винятками) я була завжди. Тобто самого терміна «аполітичність» щодо себе я не приймаю. Аполітизм – це теж політика (протиставлення себе політиці), як атеїзм – теж богоснавство (зі знаком мінус). Я не протиставляю себе політиці і не заперечую політику. Я просто ліричний поет» [9, с. 430].

Лірична героїня автора створює власний мікросвіт, домінантами якого, на думку Марини Штолько, стає «єдність із природою, оптимізм, панівне почуття любові в найрізноманітніших проявах, а звідси і прагнення опіки над кимось, можливість писати вірші, влаштований побут, який залежить головним чином від внутрішнього стану душі, сусідство з казкою, чудом життя, відчуття непроминучого дитинства» [23]. За твердженням науковця, важливою ознакою фемінності поетичних творів Ірини Жиленко є «репрезентація жіночого світовідчуття, коли особистісне, індивідуальне домінує над колективним, уніфікованим, сірим» [23]. Цю думку підтримує й А. Дідоренко, коли зауважує, що І. Жиленко – «прихильниця не філософствування і вирішення світової долі, а споглядання життя, як минулого так і сьогоденного, крізь призму життєвого досвіду, який накопичувався завдяки власній наполегливості і відповідному оточенню» [2].

Отже, Ірина Жиленко осмислює щоденне буття жінки, відтворює її спогади про прекрасні хвилини життя і показує прагнення ліричної героїні до гармонії із собою та зовнішнім світом. Це свідчить про те, що автор продовжує «традиції духовності української поезії, закладені ще в книзі «Сад Божественних пісень» Г. Сковороди. Одухотворяючи кожен прожитий день, знаходячи красу у звичайнісіньких речах, що оточують нас, поетеса з гідністю несе «земний свій хрест» господині любого її серцю Дому» [1].

Свого часу Людмила Тарнашинська акцентувала увагу на широті інтонаційного діапазону поезій Ірини Жиленко – «від мрійливості, грайливості, ностальгійної елегійності – до сумовитості, печалі, іронії та сарказму» [19, с. 355]. Водночас зауважувала, що доробок Ірини Жиленко відрізня-

ється від творчості інших поетів-шістдесятників «глибокою елегійністю, щирою сповідальністю, <...> намаганням одухотворити світ реальних речей», «карнавальним» баченням світу – у його казково-сюрреалістичних, парадоксальних виявах» [19, с. 336–337].

«Інакшість» поетичного світовідчуття І. Жиленко зазначали й інші літературознавці, зокрема, М. Жулинський у передмові до збірки «Євангеліє від ластівки» вказував, що «поетичний світ Ірини Жиленко твориться за принципом інакшості, іншості, несхожості зі світом реальним, але уявний світ спровокований дійсністю, яку поетеса змінює завдяки образному виповіданню себе, точніше, завдяки вивільненню себе уявою, мрією, фантазією з реального буття-існування і «поселенню» у художнє буття» [10, с. 4–30].

Критики середини ХХ ст. неодноразово докоряли Ірині Жиленко за непомірно «тужливі нотки» [15, с. 153], «невиправдану, нарочиту ускладненість» [18, с. 150], «невизначеність, приблизність і довільність її образів та вузькість її сприймання світу» [11, с. 144], «естетство», «манірність» і «камерність» її творчості, якій, за їхнім твердженням, бракує «масштабності, громадянськості, буремності сьогодення» [21, с. 138].

Домінантними рисами ранніх поетичних творів Ірини Жиленко, опублікованих у 1960-х рр. у журналі «Дніпро», є романтизоване сприйняття світу, поетизація буденності й простих людей праці, відтворення внутрішнього світу жінки, осмислення щоденних проблем. Перші рецензії на її ранні твори мали здебільшого негативний характер, однак 1962 р. у «Літературній Україні» під криптонімом «С. П.» опубліковано статтю «Здрастуй, радість», в якій йшлося про те, що поезії І. Жиленко «Червоні вітрила», «Трави», «Він любив...», «Там живуть по-степовому», «Літак», «Дума над попелищем» засвідчують, що вона – «людина, причетна до поезії. З усіх віршів прозирає сутність поетеси» [3, с. 4].

Лірична героїня поезії «Червоні вітрила» (1962 р.) закохана, однак хлопець не помічає її через постійну зайнятість, надмірні клопоти й щоденну суєту. Початок і кінець вірша служать певним обрамленням, що дозволяє розмежувати піднесене прагнення дівчини до казки, до високого почуття й повсякденне життя героя, яке заважає йому відчутти справжнє кохання: «Він пробіг, сутулий, чимсь пригнічений. / Жовта папка, хмурість, парасоль. / І шепчу услід йому, непомічена: / – Припливи! / Це ж я, твоя Ассоль!» [8, с. 9]. Алюзія в «Червоних вітрилах» на твір О. Гріна

яскраво відтворює думку про те, що серед прози життя, серед приземлених людей є такі, які вивисуються над буденністю, мріють і вірять у диво: «Ей! / Золотоока! / Ей! / Золотоплеча! / Пахне морем вечір. / – Він приплив, твій Грей! / І пекуче сонце! / І гарячі губи! / І вітри солоні / жовто слались. / І дівоче серце: / – Любиш?.. / Любиш? – / У його долонях трепетало» [8, с. 9].

Слова із протилежним значенням, епітети й авторські метафори увиразнюють ідейний задум твору («зсутулений і стомлений», «пригнічений», «хмурість», «сміялось море», «сонячно і пряно пахли береги», «золотоока», «золотоплеча» тощо).

У вірші «Він любив...» (1962 р.) І. Жиленко звертається до образу рідного дому, наділяючи його сакральним змістом. Попри поточний ремонт, ці «сірі, шерсисті стіни» завжди будуть надзвичайно рідними й дорогими для ліричної героїні твору, оскільки з ними пов'язана її молодість і щасливі хвилини з коханим: «В кімнаті – ремонт. / І не дивно, справді. / Їй не один десяток років. / Троє дужих ламали вправно / Стелю, оголюючи крокви, / А вже вечоріло. Котилась тиша, / Як повинь червона по тих уламках. / – Доробимо завтра. / Ходімо, Гриша! / А я над столом засвічую лампу. / В рожевих відблисках / дім – як рана!... І раптом... / на крокві напис / вирізьблвся: / «ЛЮБЛЮ ІРИНУ!»» [8, с. 10]. Удаючись до форми сну, мисткиня відтворила піднесений настрій дівчини від спогадів про казкові роки, проведені в будинку, де вона була щасливою і де кожна дрібниця становить сенс життя: «Снилось... / Тесля з веселим чубом / Обіймав світлооку свою подружку. / А вона сміялась. І вії зрошені / Спалахували веселками, / золотились. / І пахло... пахло сосновими дошками. / Снилось... / А дотики рук його / теплились на кроквах, / Наскрізь пропікаючи стелю ласкою. / Гріли-гріли... Таким спокоем, / Ніби кожен палець був / казкою» [8, с. 11].

І. Жиленко у своїх творах не залишає поза увагою і простих селян, які шанують традиції і звичаї, щиро люблять рідний край, та робітників, для яких праця є піснею і сенсом їхнього життя. Так, у поезії «Там живуть по-степовому» (1962 р.) автор із великою ніжністю оспівує батьківщину, що є джерелом наснаги й натхнення, і щирих, працьовитих людей: «Там живуть по-степовому, – / Зілля на долівці і на лаві, / Підвіконня зливами обмите, / І від спеки половіє жито <...> / Там живуть веселі, невсипущі / Крутоплечі люди – хлібороби!» [8, с. 11].

У поетичному творі «Дума над попелищем» (1962 р.) І. Жиленко вдається до стилістично

розмаїтої лексики («гами», «риштовки», «штурман», «козацькі», «гайдамаки», «цегла», «камінь» тощо), відтворюючи важку працю будівельника, порівнює її з роботою митця: «Він підводив плечима / будинків гами. / У спецівці цупкій, / закрохмаленій розчином. / І риштовки пливли у очах / кораблями. / А Людина, як штурман, / була над площами» [8, с. 13]. Свого часу М. Ільницький говорив про музичне сприйняття світу І. Жиленко, зауваживши, що в її доробку «музичні терміни часто врастають у метафору і в сусідстві з іншими словами творять оригінальний образ» [11, с. 144].

Головний герой аналізованої поезії – старий будівельник, який не міг жити без праці, оскільки був «Він тоді як поет / без свого блокнота» [8, с. 13]. Цей чоловік був роботящим, добрим і дбайливим, тому не випадково автор звертається до образу горіха, що «виражає характер тих людей, які можуть багато зробити для інших, але не в силі ні забезпечити, ні захистити себе самих» [14]. Так, «Він не знав, що таке / руйнувати труд. / Ця рука, як горіхова шкаралупа, / Повну пригорщу радостей / несла людям / І докором бентежила власну скупість» [8, с. 13]. Однак почалася війна, робітник загинув: «І коли захлинулась земля плачем / І хитнулась стіна у вогневім глумі, / Він підбіг і підставив своє плече, / Ніби й справді її врятувати думав. / Купа цегли. І розчином – кров червона... / Тільки й зараз кричить обгорілий камінь: «Тут упав робітник / із добром в долонях. / Він підводив плечима / будинків гами»» [8, с. 13].

Поетичне обрамлення вірша «Дума над попелищем» («Він підводив плечима / будинків гами») [8, с. 13] яскраво протиставляє творчу силу – руйнівній, інтенсифікує думку про те, що саме праця відіграє важливу роль у житті людей, адже за її допомогою створюються як духовні, так і матеріальні цінності. Алюзія на твір Т. Шевченка «Гайдамаки» («І, над книжкою сидячи, / щедро плакав: / Шаленіли в кімнаті козацькі лави, / І святити ножі гайдамаки» [8, с. 13]) є натяком на те, що перед загрозою війни всі люди мають обороняти свою землю від загарбників.

Поезія «Літак» (1962 р.) присвячена роздумам про плинність і проминальність світу та його завершення – смерть. Для яскравішого увиразнення ідейного задуму твору І. Жиленко вдається до персоніфікованого образу літака: «На виставці людських досягнень / Стояв літак – / могутня блакитна птиця. / І, втупивши срібний ніс у гілля яблунь, / Думав. / Чому він тут? / Для чого родився? / Це був великий птах <...> / Від довго-

річної непорушності онімилі / Його колеса. / Він так втомивсь <...>» [8, с. 12].

В аналізованій поезії автор акцентує увагу на тому, що в кожного – своє життя, із власними проблемами, тому нерідко ми не звертаємо увагу на інших, не помічаємо самотніх, нещасливих і внутрішньо скutih людей, які потребують нашої допомоги чи підтримки: «І він плакав ... / Ми не чули. / Не чули ... / Ми сміялись і пили пиво / і захоплювались: – Красень який! <...> / І от одного разу, коли над світом / Засріблвся літак, / зареготав, захлинувшись вітром, / Гордий в'язень відчув, / Як по його крилу пройшов кіт. / Літак закричав, трубно і відчайно, / і помер від ганьби!» [8, с. 12]. Верлібр і неодноразове використання трикрапок змушують читачів глибше замислитися над закладеним змістом.

Поезію «Трави» (1962 р.) І. Жиленко створила під враженням від перегляду картини «Перебендя», про що згадується в самому епіграфі. Вона змалювала красу українського степу та звернулася до образу кобзаря як носія історичної пам'яті. Архетип степу концентрує в собі волю, нескореність, незалежність, козацькі перемоги й поразки, про все це співали кобзарі в думках, що нині втратили свою міць і впливовість: «І розірвали тишу багатострунним / плачем / Смугли старечі пальці. / Вечір... / Шлях... <...> / – Де моя міць козака? – / Кобза ридає, стогне / – Руки мої гарячі, / чом ви такі безкрилі?!» [8, с. 9–10].

Епітети, метафори, персоніфікація («багатострунний плач», «вечірні сполохи», «пристрасно стогнуть трави», «чорнодумна вбивця», «червонохвиля», «нервовий трепет / мерзно пробіг по травах» тощо) яскраво відтворюють неспокійне минуле нашого народу. Однак наприкінці поезії все ж з'являється певна надія на внутрішні зміни й відновлення минулої слави, про що свідчить індивідуально-авторська метафора й образ крил: «Кобза мужніє співом! / – Ніч... Чорнодумна вбивця! / Знайдуться дужі руки! / Виростуть в серці крила! / Сонце осипле жаром / горде чоло сміливця» [8, с. 10].

У вірші «На ноги звівсь лісочок-перволіт», опублікованому 1965 р., персоніфікований образ лісочка й зменшувально-пестлива лексика відтворюють безмірну любов матері до сина, надають твору особливої зворушливості: «На ноги звівсь лісочок-перволіт / І дуба, дуба сонячно-кумедно / До теплої веселої зорі, / Що так принадно пахне / пізнім медом. / Іди, іди, мазунчику-ласун, / Нема ще казки у твоїх ялинках, / Зате по вінця сповнена часу / Твоя зелена радісна торбинка» [5, с. 96].

Автор акцентує увагу на циклічності часу, його швидкоплинності й зміні поколінь, тому закликає берегти свою казку: «Шкода лише – / в чеканні боязкім / Ти з дня у день, як все живе на світі, / Мінятимеш години на казки, / І вічність віддаватимеш за квіти. / За роси, і за сльози, і за діти, / За спогадів блискуче павутиння, / Щоб марити давно минулим літом...» [5, с. 96]. Вона неодноразово звертається до образу казки, що втілює дитинство, незабутні спогади, усе найкраще, що трапляється в житті: «Колись спустіє. Перемігши сум, / Мій син ім'я нашкрябає на камені, / І з повною торбинкою часу / Піде й собі у мандри за казками» [5, с. 96].

І. Жиленко в поезії «Смішна казочка» (1966 р.) у грайливо-іронічному тоні описує буденне життя ліричної героїні, яка спершу не може змиритися, що повинна жити так, як живе багато жінок: «Тільки що ж то за газдиня, / Що не тішиться достатком? / Не примножує начиня? / Непорядки, непорядки... / Не кляне із року в рік / Суховій і недорід, / Бездошів'я і сусіда, / І сніданки, і обиди, / І податки, і дітей, / Горобців, і ніч, і день, / І життя, і смерть, і бога, / Відпочинки і дороги, / Непрацюючих дідів – / Тільки б / більше, більше / в дім!» [7, с. 12]. Однак згодом жінка звиклася з таким життям, її цілком поглинули будні, повсякденна метушня й щоденні проблеми: «Тільки встигла проказати – / Милосердний, що б то знати! – / Налетіло!.. / Бідні сїни! / Крики, гвалти, голосіння, / Регіт, співи, поцілунки, / Брехні, вбивства, порятунки... / Що б то відать?! / Що б то знати! / Розвалилась наша хата... / І нема ні стїн, ні печі – / Тільки гвалт і колотнеча / На усі чотири світи! / Плачу я – сміються діти, / Я сміюсь – онуки тужать, / Всі – то б'ються, / то байдужі...!» [7, с. 12]. Використання розмаїтої лексики надає твору іронічного звучання й експресивної виразності.

1967 р. у журналі «Дніпро» опубліковані вірші І. Жиленко «Святкувало серце втечу в літо...», «Жаль» і «Жіноче», в яких вона передала внутрішній світ ліричної героїні, її думки й переживання. У поезії «Святкувало серце втечу в літо...» відтворено драматизм буття героїні, якій притаманні відчай і незадоволеність: «В хаці ідеши? / – В хаці... / Думаєш, хміль воскрес? / Краще би – в дім! / Краще б – / вірний замок і пес... / В хаці іду. Ахну... / (Ах, чи воскрес чи ні) – / Душно мені, жахно / між золотих вогнів [6, с. 61–62]. У жінки не вистачає сил змінити таке буття, лише вночі вона поринає в сон, де може не приховувати справжніх бажань: *Право на втечу – сон. / Білі сніги чатують, / чи не зітхну часом? / Чи не змахну руками / сльози? / І чи не злюсь? / Я повертаюсь, /*

каюсь, / в очі зимі дивлюсь... / І бадьорюсь. І в очі / серцем усім – мовчу. / Завтра / глухої ночі / знову / втечу... [6, с. 61].

І. Жиленко не випадково звертається до форми сну, оскільки ще З. Фрейд писав, що «сновидіння є спробою виконання бажання» [22, с. 234]. Пригнічений внутрішній стан жінки, її невтішні думки яскраво увиразнюють також образи хачів, зими, снігу й морозів, а також численні запитання й односкладні речення («Сапання. Хвища. Рев», «От і розплата», «Я говорю? / Жартуєш» тощо).

Марина Штолько зауважила, що в багатьох віршах І. Жиленко «спробувала показати парадокс життя домогосподарки. Життя домогосподарки не легке, вона більше за інших відчуває свою самотність. Їй притаманне відчуття будня, яке розчавлює, відчуття життя, яке минає. Драматизм життя, як це не парадоксально, – у комфорті дому» [23].

У поезії «Жаль» відтворено внутрішній стан ліричної героїні-домогосподарки, яку гнітить буденність, передано роздуми жінки про власну долю, нездійснені мрії та сподівання: *Що поробиши? / То не лицар на коні – / пан Добробут на горіховій свині / залицявся. Дуже / брався мужем / стати – лебедиці – мені! / Як йому сказати «ні», / коли інших наречених горду стать / не видати, не чувати, не діждать?* [6, с. 61].

Для увиразнення головної ідеї твору І. Жиленко звертається до кольорової символіки, оскільки колір в її поезії, як зазначають критики, виконує «романтизуючу роль – що <...> цілком природно й виправдано з огляду на її опертя на травестійно-бурлескнуну традицію, осучаснену маскарадно-карнавальну поетику» [20, с. 355]. Так, в аналізованому творі золотий колір символізує нереалізований внутрішній потенціал («Золотий пилок на грудях / роздмухали будні...» [6, с. 62]); срібний – сімейний добробут, який не приносить задоволення («Мій чаклун! Усе він може: / зарегоче! – / і завиють срібні ложки / серед ночі» [6, с. 62]); чорний втілює щоденні проблеми й клопоти, що цілковито поглинули головну героїню й перешкоджають їй реалізувати свої плани, втілені в білому кольорі («Чорний шовк на тілі білім, як орда! Зв'яже крила ланцюгами – / буде спокій», «У кутку зелені капці / з чорним хутром / догризають білі крила» [6, с. 61]). Не випадково автор використовує також зелений, оранжевий та жовтий кольори, що в цій поезії відтворюють щоденне буття й повсякденні проблеми (*Залишилась темнота, / і в кімнаті, на канапі, / два оранжевих kota / простягають жовті лапи... / Суєта...*) [6, с. 62]).

У поезії І. Жиленко звертається до поліфункціонального образу дзеркала, що відображає як саму людину, так і її інше «Я», втілює бажану реальність [13]. Марина Штолько зауважила, що І. Жиленко по-різному «відображає парадигму дзеркальності», зокрема, «крізь скло дзеркала проглядає внутрішнє «я» ліричної героїні. Все, побачене крізь дзеркало, включається до знаково-мовної системи задзеркалення, змінює значення» [23]. Лірична героїня твору, дивлячись у люстро, висловлює найпотаємніші думки: *А в дзеркалі – лебідь гоїдається... / а в дзеркалі – молодиця кається...* [6, с. 62].

У поезії «Жіноче» І. Жиленко виводить образ жінки-поетеси, яка страждає від того, що будні поглинули її остаточно, тому вона не може реалізувати свої плани й писати вірші: *І знову чистий, / і знову цілий / аркуш паперу мучиться* [6, с. 61]. Головна думка твору щодо важливості самореалізації й пошуку душевного спокою яскраво передана через образ Матері Троєручиці, а також через художні засоби персоніфікації, метафори й оксиморона («і знову цілий / аркуш паперу мучиться», «кричала / жакливо і безголоса», «оси / дзвеніли в пустій вітальні», «<...> і вже не вистачало крику / пустельним очам <...>», «безголоса стінка», «кричи, як земля кричить / в добу проростання жита – / мовчанням своїм вночі» тощо).

1969 р. у журналі «Дніпро» опубліковано поезію «Виноград» із підзаголовком «Зимовий жарт на честь літнього свята Діоніса». Вдало дібраний епіграф із вірша М. Рильського («<...> і мовив: «Гарно бути молодим / у теплі дні збирання винограду!»»), звернення до грецького міфу про Діоніса й використання стилістично маркованої лексики («п'яничка», «сигарета», «вино», «гаманець», «мармизонька», «фари», «автомобілі», «мотоцикли», «стриптиз», «фавни», «твіст», «вогнь», «чад», «відьми», «баби», «брись» тощо) відтворюють молодечий запал, темпераментність, завзяття, пристрасть, безтурботність, велике кохання і навіть зраду: *Я верталась з перукарні / з карим перснем на руці, / як злочинець, гарний, карний, / без копійки в гаманці ... // Ох і бив мене Мідас! / Примовляв за разом раз: / «Це – за дюжину колець, / за дірявий гаманець, // За кіно, за перукарню, / за мармизоньку прегарну, / за незварений обід» – / вісім бід – один одвіт* [4, с. 10].

Аналізована поезія відзначається розважально-ігровою формою й оптимістичним настроєм, чому сприяють застосування дужок («А в зимовому параднім / спить п'яничка – не пройду / Любо спати на трояндах / у фрїгійському саду!»)

[4, с. 10]); незвична словогра («Он і та, з котрою вчора / посварилась біля каси. / В неї очі чорні-чорні, / а сама, як біла ваза... / Уночі ми тілом білі / (тілі-м-білі, тілі-м-білі), / як легкі автомобілі, / переморгуємося світлом / і розходимося / в літо» [4, с. 10]); іронічно-зменшувальний тон («Я смаглява, як оса, / як лоза, і як коза, / в мене стегна – кавуни, / з печі мідні казани» [4, с. 11]; анафора («В місті фари затихають, / в місті двері позіхають, / в місті сплять чоловіки, / як великі вітряки» с) тощо.

Карина Сардарян неодноразово звертала увагу на те, що характерною особливістю доробку І. Жиленко є іронія: «Поетеса користується цим засобом настільки віртуозно, що читач із легкістю може зрозуміти позицію авторки стосовно її поглядів на зображуване. Іронічний пафос поетка

створює за допомогою введення у канву творів просторічної, зневажливої, сленгової лексики, індивідуально-авторських новотворів» [17, с. 111].

Висновки і пропозиції. Отже, Ірина Жиленко в час, коли від поезії вимагалось показувати радянську людину як «носія передового комуністичного світогляду і комуністичної моральності, патріота, інтернаціоналіста» [12, с. 236], звернулася до буденних проблем, розкрила внутрішній стан жінки-поетеси і жінки-домогосподарки, яких гнітить щоденна суєта, а також щасливої матері. На противагу буденності, вона творить образ чарівної казки як символ веселого, безтурботного періоду в житті. Віршам Ірини Жиленко властиві іронічна тональність, змішування різних пластів лексики, естетизм, суб'єктивізм, метафоричність, емоційність, поєднання буденності й високого.

Список літератури:

1. Грищенко Г. Домінантні образи в поезіях Ірини Жиленко. URL: http://ukrlit-2017.blogspot.com/2017/02/blog-post_50.html.
2. Дідоренко А. Ірина Жиленко в літературознавстві та літературній критиці. URL: <http://md-eksperiment.org/post/20170527-irina-zhilenko-v-literaturoz-navstvi-ta-literaturnij-kritici>.
3. Є. П. Здрастуй, радість! Літературна Україна. 1962. № 62. С. 4.
4. Жиленко І. Виноград. Дніпро. 1969. № 10. С. 10–11.
5. Жиленко І. На ноги звівсь лісочок-перволіт. Дніпро. 1965. № 8. С. 96.
6. Жиленко І. «Святкувало серце втечу в літо», «Жаль», «Жіноче», поезії. Дніпро. 1967. № 9. С. 61–62.
7. Жиленко І. Смішна казочка. Дніпро. 1966. № 3. С. 12–13.
8. Жиленко І. «Червоні вітрила» та ін. Дніпро. 1962. № 6. С. 8–13.
9. Жиленко І. Homo feriens: Спогади. К.: Смолоскип, 2011. 816 с.
10. Жулинський М. Та, що молиться Богові віршами. Євангеліє від ластівки: вибр. твори. 2 вид. К.: Пульсари, 2006. С. 4–30.
11. Ільницький М. Поліфонія поетичного слова. Дніпро. 1966. № 6. С. 136–145.
12. Історія української літератури: у 8 т. / редкол.: Д. Вакуленко та ін.; Ін-т літ-ри ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР. К.: Наукова думка. Т. 8: Література післявоєнного часу (1946–1967). 1971. 571 с.
13. Исупов К. Зеркало. URL: http://www.endic.ru/enc_culture/Zerkalo-1240.html.
14. Про Україну. Горіх. URL: <http://about-ukraine.com/gorih/>
15. Речмедін В. Бути сурмачами походів. Вітчизна. 1963. № 9. С. 149–157.
16. Сардарян К. Діяльність представників покоління шістдесятників на матеріалі творчого доробку І. В. Жиленко. Молодий вчений. 2015. № 5 (3). С. 18–21.
17. Сардарян К. Творчість Ірини Жиленко у контексті розвитку української літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: моногр. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2016. 392 с.
18. Сенік Л. Буття – як діяння. Жовтень. 1963. № 1. С. 144–152.
19. Тарнашинська Л. Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології. К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. 534 с.
20. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління (історико-літературний та поетикальний аспекти). К.: Смолоскип, 2010. 632 с.
21. Фединишинець В. Поезія слова і слово в поезії. Дніпро. 1972. № 8. С. 137–144.
22. Фрейд З. Вступ до психоаналізу. К.: Основи, 1988. 709 с.
23. Штолько М. Фемінність поезії Ірини Жиленко. URL: <http://www.poetryclub.com.ua/metrs.php?id=61&type=critiques>.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ МИР ИРИНЫ ЖИЛЕНКО (НА МАТЕРИАЛЕ ЛИРИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ, ОПУБЛИКОВАННЫХ В ЖУРНАЛЕ «ДНЕПР» В 1960 ГОДАХ)

В статье рассмотрены лирические произведения Ирины Жиленко, опубликованные в 1960-х годах в журнале «Днепр», исследованы их основные мотивы, содержательное наполнение и особенности идиостиля поэтессы. Проанализированы семантика ключевых образов и палитра цветов, которые служат выразительности идейного замысла стихов. В результате, установлено, что Ирина Жиленко, сочетая высокое и быденное, прибегая к метафоре и фантазии, показала внутренний мир женщины – хранительницы дома, матери и поэтессы. Доказано, что Ирина Жиленко воспроизвела мир, полный любви и радости, в котором человек находится в гармонии с природой. Стихам поэтессы присущи субъективизм, эмоциональность и эстетизм.

Ключевые слова: журнал «Днепр», шестидесятники, мотивы лирики, ирония, идиостиль.

IRYNA ZHYLENKO'S ARTISTIC WORD (BASED ON THE LYRICAL WORKS PUBLISHED IN THE "DNIPRO" MAGAZINE IN THE 1960)

The article describes Iryna Zhylenko's lyrical works, published in the 1960s in the "Dnipro" magazine. The key motifs, gist and the peculiarities of the poet's artistic idiostyle are investigated. It is also analysed the semantics of core images and a variety of literary colours, aimed at emphasizing the conceptual idea of poetry revealed in the research. It is shown that Iryna Zhylenko has managed to depict brightly the inner world of a woman as a house keeper, mother and poet due to the combination of high-flown and common matters, as well as the use of metaphors and imagination. It is investigated that Iryna Zhylenko has presented a world full of love and joy, where a man exists in harmony with nature. Subjectivism, emotionality and aesthetics are those crucial features appearing to sound quite natural in the author's poetry.

Key words: "Dnipro" magazine, 1960s generation, motifs of lyrics, irony, poet's idiostyle.